

Onderzoeksrapport

Ouderenhuisvesting 55-plussers Amersfoort

Auteurs: Guido Alsema
Jeffrey Darius
Evert Wolters

Opdrachtgevers: ZSV Architecten, Eugene Zaaijer
De Huiskamer, Sabine Robers

Instituut Bedrijfskunde, Vastgoed & Makelaardij
Wilma Wolf
Olga Buiten

5 november, 2010 Groningen

Voorwoord

Op dit moment volgen wij de studie Vastgoed en Makelaardij aan de Hanzehogeschool te Groningen. Ter voorbereiding op het afstudeeronderzoek wat wij in het 4^e jaar doen tijdens de participerende stage, doen we in dit blok 3.2 onderzoek al ervaring op.

Tijdens dit project doen wij in groepsvorm onderzoek. Onze opdracht komt van ZSV-architecten te Amersfoort en De Huiskamer. Voor dit onderzoek hebben wij 10 weken de tijd gehad om tot een goed rapport te komen.

Als onderwerp voor dit onderzoek hebben wij “duurzame en levensbestendige wijken”. Het onderwerp is erg actueel en er zijn veel bronnen over te vinden. Na een korte individuele oriëntatie hebben we een onderzoeksplan en vervolgens een onderzoeksrapport gemaakt. Het resultaat is een meetinstrument (enquête) voor de 55-plussers in Amersfoort.

Wij willen graag Jan Veuger, Eugene Zaaijer, Wilma Wolf en Olga Buiten bedanken voor het thema, de ondersteuning en de feedback op onze verslagen.

Groningen, 12 november 2010

Groep 6

Evert Wolters
Guido Alsema
Jeffrey Darius

Samenvatting

In opdracht van de opdrachtgever Eugene Zaaijer van ZSV-architecten, is er een meetinstrument ontwikkeld. Dit meetinstrument dient als basis voor vervolgonderzoek onder de 55-plussers van Amersfoort. In gesprekken met de opdrachtgever kwam de doelstelling van de opdrachtgever naar voren.

De opdrachtgever wil een visie ontwikkelen op het gebied van ouderenhuisvesting, waardoor hij duurzame woningen en woonomgevingen in Amersfoort kan realiseren, die economisch verantwoord zijn. Met de resultaten van het onderzoek wil hij zijn visie onderbouwen. Daarbij wilde de opdrachtgever iets weten over woonservicegebieden.

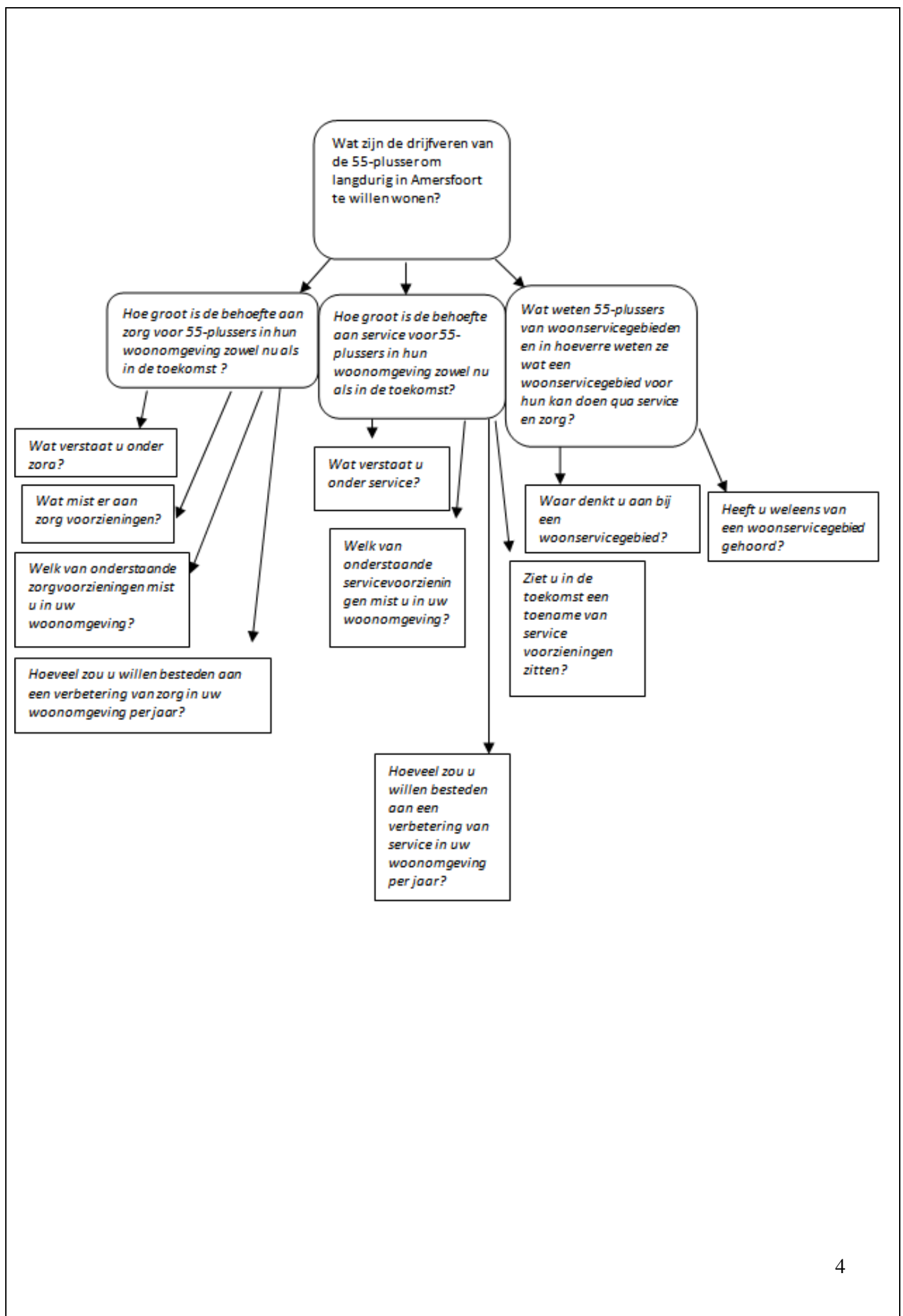
Er is inhoudelijk georiënteerd op woonservicegebieden. Daaruit kwam naar voren dat 'service' en 'zorg' kernbegrippen zijn bij woonservicegebieden en ouderenhuisvesting.

Het onderzoeksdoel is achter de belangrijkste drijfveren van een 55-plusser te komen die langdurig in Amersfoort wil blijven wonen. Om achter deze drijfveren te komen is deze hoofdvraag opgesplitst in verschillende deelvragen. Deze deelvragen zijn gecategoriseerd in vijf topics:

- *persoonlijk;*
- *zelfstandig wonen;*
- *de woonomgeving;*
- *de servicebehoefte;*
- *de zorgbehoefte.*

Deze vijf topics bevatten onderzoeksvragen die zijn uitgewerkt in een enquête. Wanneer deze enquête wordt afgenomen zal er antwoord komen op de onderzoeksvragen, die op hun beurt antwoord geven op de deelvragen. De antwoorden op de deelvragen zullen tenslotte ervoor zorgen dat er een goed antwoord op de hoofdvraag kan worden gegeven.

De vragen in de enquête zijn aan de hand van literatuuronderzoek en inhoudsanalyse tot stand gekomen. Op de volgende bladzijde staat het model dat het onderzoek schematisch weergeeft.

Inhoudsopgave

DEEL 1	7
Inleiding	8
1. Inhoudelijke oriëntatie	9
1.1 De opdrachtgever voor het onderzoek	9
1.2 De vergrijzing	9
1.3 Ouderenhuisvesting en de varianten in zorg hierop	10
1.4 Het woonservicegebied	10
1.4.1 De omschrijvingen en de verscheidenheid daarin	10
1.4.2 Verschil woonservicegebied en de woonzorgzone	11
1.5 Afbakening van het begrip woonservicegebied	11
1.6 De totstandkoming van een woonservicegebied	11
1.7 Het nut van een woonservicegebied voor de ouderenhuisvesting	12
1.8 Probleemdiagnose	12
1.9 Het onderzoeksonderwerp	13
2. De probleemomschrijving	14
2.1 Doelstelling van de opdrachtgever	14
2.2 Onderzoekdoel	14
2.3 Onderbouwing probleemstelling en deelvragen	15
2.4 Begripsafbakening	16
3. Korte omschrijving van het onderzoek	17
4. Onderzoeksmethode	18
4.1 Populatie	18
4.2 Vraagtype	19
4.3 Hoe er onderzoek is gedaan	19
4.4 Literatuuronderzoek	21
4.5 Inhoudsanalyse	21
4.6 De topics	21
4.7 Het gebruik van de data	22
4.8 De gevonden data	22
Koppeling deel 1 met deel 2	24
DEEL 2	25
Inleidende brief	26
Enquête, verantwoording en analyse	27
Persoonlijk	27
Aanpasbaarheid van de woning	30
Zelfstandig wonen	30
Het begrip zorg en het begrip service	32
Servicebehoefte	34
Woonservicegebieden	35
Boomdiagram	37

Conclusie en advies	38
Conclusies	38
Adviezen	38
Bijlage 1 Omschrijving verschillende gemeenten van een woonservicegebied	39
Bijlage 2 Omschrijving woonservicegebieden andere instanties	41
Bijlage 3 Checklist woonservicegebied gemeente Veldhoven	42
Bronnenlijst	43

DEEL 1

Inleiding

In opdracht van de opdrachtgever ZSV-architecten is over het onderwerp “duurzame en levensbestendige wijken” dit onderzoeksrapport gemaakt. Uit gesprekken met de opdrachtgever kwam naar voren dat de opdrachtgever duurzame woningen en woonomgevingen wil ontwikkelen op het gebied van ouderenhuisvesting. Daaruit is de volgende onderzoeksvraag naar voren gekomen:

‘Wat zijn de belangrijkste drijfveren van een 55-plusser om langdurig in Amersfoort te willen wonen?’

Hierop zijn drie deelvragen gemaakt die de leidraad vormen voor de enquête die ontwikkeld is met dit onderzoek. Verder zijn er door middel van deskresearch topics ontwikkeld die weer terugkomen in de enquête.

Dit rapport bestaat daarom uit twee delen namelijk:

- De oriëntatie en de uitvoering van het Plan van Aanpak (DEEL 1)
- Het resultaat van het Plan van Aanpak (de enquête) (DEEL 2)

DEEL 1:

In hoofdstuk 1 is de inhoudelijke oriëntatie beschreven. Vervolgens komt in hoofdstuk 2 de probleemomschrijving aan bod. Tenslotte is er een hoofdstuk 3 een korte omschrijving van het onderzoek en wordt in hoofdstuk 4 de gebruikte onderzoeksmethode beschreven.

DEEL 2:

In deel 2 staat de enquête, compleet met inleidende brief, verantwoording van de vragen en advies voor analyse voor vervolgonderzoek.

Het resultaat kan gebruikt worden voor vervolgonderzoek door de enquête daadwerkelijk af te nemen en de resultaten te analyseren.

1. Inhoudelijke oriëntatie

1.1 De opdrachtgever voor het onderzoek

De opdrachtgever voor dit onderzoek is ZSV-architecten. Het is een bureau dat werkt aan verschillende projecten, van meubelontwerp tot stedenbouw. Daarbij is het uitgangspunt dat het ontwerp iets wezenlijks toevoegt aan de omgeving. De contactpersoon en opdrachtgever bij ZSV-architecten is Eugene Zaaijer.

Hij wil duurzame woningen en woonomgevingen ontwikkelen, die voor hem economisch aantrekkelijk zijn, voor ouderen in Amersfoort. Duurzaam houdt daarbij in dat de woningen en woonomgevingen ondersteuning moeten kunnen bieden tijdens alle levensfasen.

Zodoende kunnen woonomgevingen en woningen sneller en langer bewoond worden.

Hij wil deze woningen en woonomgevingen ontwikkelen op het gebied van ouderenhuisvesting omdat er sprake is van toenemende vergrijzing in Nederland. Om de toenemende vergrijzing op te vangen moet de ouderenhuisvesting worden uitgebreid. Met seniorenflats of seniorenwoningen kan de ouderenhuisvesting eenvoudig worden uitgebreid. Deze oplossingen zijn echter niet economisch aantrekkelijk voor onze opdrachtgever omdat hij meer geïnteresseerd is in het aanpassen van bestaande woningen zodat deze duurzamer worden. Daarnaast kunnen aanpasbare woningen ook weer worden verkocht aan andere doelgroepen dan ouderen. Seniorenflats of seniorenwoningen kunnen daarentegen praktisch alleen aan ouderen verkocht worden.

1.2 De vergrijzing

Het belang van de combinatie tussen wonen en zorg wordt steeds groter doordat in Nederland vergrijzing plaatsvindt. Zo waren er in 2009 ongeveer 2,5 miljoen 65-plussers. Daarnaast is de prognose dat in 2025 er 3,7 miljoen 65-plussers zijn en de vergrijzing het hoogtepunt bereikt in 2040 met een totaal van 4,5 miljoen 65-plussers, wat ongeveer 25% van de bevolking is. (CBS, 2009)

Toch hebben de meeste ouderen niet direct zorg nodig, maar de kans op beperkingen en aandoeningen wordt wel groter. Zo had 60% van de huishoudens van de 75-plussers in 2004 lichamelijke beperkingen ervaren. Daarbij neemt naar verwachting het aantal mensen met dementie tussen 2005 en 2030 toe met 65%, van 193.000 tot 319.000 personen. (van Waarde & Wijntjes, 2007)

1.3 Ouderenhuisvesting en de varianten in zorg hierop

Door de toenemende vergrijzing in Nederland wordt het belang van ouderenhuysvesting steeds groter. Er zijn door de vergrijzing dan meer ouderen en zodoende moet er ook meer ouderenhuysvesting beschikbaar zijn.

Daarbij kent ouderenhuysvesting veel varianten omdat er ook niet één soort oudere is. Er zijn ouderen die direct zorg nodig hebben maar ook ouderen die niet direct zorg nodig hebben. Hieronder staat een tabel met mogelijke varianten van ouderenhuysvesting, op basis van plek, en de levering van zorg en diensten.

(Vegter, 2006)

Aspect	Mogelijke varianten			
Fysieke woning	<i>Zorgwoning (rolstoel, domotica, ARBO-eisen zorgverlening)</i>	<i>Levensloopwoning (eisen Woonkeur of Opplussen)</i>	<i>Nultredewoning (traploos bereikbaar, primaire vertrekken op 1 verdieping)</i>	<i>Aanpasbare woning (om te vormen tot levensloopwoning)</i>
Fysiek woonomgeving	<i>Full service complex (horeca en ontmoetingsruimte in complex)</i>	<i>Gezondheid en gemak (arts en diensten binnen 500 m, 24-uurs zorggarantie)</i>	<i>Services (ontmoetingsruimte en beheerder in complex)</i>	<i>Buurtvoorzieningen (winkel, OV, bank binnen 500m)</i>
Levering zorg en diensten	<i>24-uurszorg</i>	<i>Maximaal op afroep</i>	<i>Maximaal op afspraak</i>	
Soort arrangement	<i>Verplicht arrangement (intramuraal, verplichte bijdrage diensten/service)</i>	<i>Mogelijk arrangement (diensten/zorgpakket bij de woning)</i>	<i>Geen arrangement (zelf regelen)</i>	
Concentratie	<i>Geconcentreerd (intramuraal, woonzorgcomplex)</i>	<i>Tussenvorm (aanleun, serviceflat)</i>	<i>Zelfstandige woningen</i>	

1.4 Het woonservicegebied

Op het gebied van ouderenhuysvesting wordt er de afgelopen jaren steeds meer gesproken over woonservicegebieden.

Er bestaat geen vaste definitie van een woonservicegebied. Wel bestaan er meerdere omschrijvingen van het begrip woonservicegebied. Hieronder wordt toegelicht waarom er meerdere omschrijvingen zijn.

1.4.1 De omschrijvingen en de verscheidenheid daarin

In bijlage 1 & 2 staan respectievelijk omschrijvingen van gemeenten en andere instanties van woonservicegebieden.

Zo zijn er omschrijvingen die stellen dat een woonservicegebied voor ouderen en voor mensen met een lichamelijke beperking is. De nadruk wordt gelegd op de term 'zorg'.

Daarnaast zijn er gemeenten die in hun omschrijving stellen dat een woonservicegebied voor iedereen is. Daarin wordt de nadruk gelegd op de term 'service'.

In bijlage 1 staan vier omschrijvingen van gemeenten die stellen dat een woonservicegebied voor ouderen en mensen met een lichamelijke beperking is en vier omschrijvingen van gemeenten die stellen dat een woonservicegebied voor iedereen is. In bijlage 2 staan omschrijvingen van vier andere instanties over een woonservicegebied.

1.4.2 Verschil woonservicegebied en de woonzorgzone

Het begrip woonservicegebied wordt ook wel woonzorgzone genoemd en vice versa. Beide zones bestaan in Nederland en er is een fundamenteel verschil tussen het woonservicegebied en de woonzorgzone. Zo staat de zorg centraal in een woonzorgzone en staat de dienstverlening centraal in een woonservicegebied. (Linders & Meijer, 2005), (KEI kenniscentrum stedelijke vernieuwing, 2009)

Hierdoor is het begrijpelijk dat er meerdere omschrijvingen van een woonservicegebied zijn. Daarnaast is het tevens begrijpelijk dat omschrijvingen die stellen dat een woonservicegebied voornamelijk voor ouderen en mensen met een lichamelijke beperking is, eigenlijk een woonzorgzone omschrijven.

1.5 Afbakening van het begrip woonservicegebied

Een afgebakend en bondig begrip van een woonservicegebied is: Een woonservicegebied is (een afgebakend gebied van) een buurt, wijk of dorp waarin zorg- en dienstverlening beschikbaar is voor iedereen in de wijk. Dit wordt gedaan door het aanbieden van o.a. voorzieningen, levensbestendige woningen en woonzorgcomplexen. Zo kunnen mensen in hun eigen omgeving blijven wonen met bijvoorbeeld hun familie, vrienden en kennissen. Er is een buitengewoon voorzieningsniveau.

Ter verduidelijking van een buitengewoon voorzieningsniveau is de checklist van de gemeente Veldhoven een goed hulpmiddel (bijlage 3). Het is een goed hulpmiddel omdat de gemeente Veldhoven deze checklist heeft ontwikkeld om de volgende vraag te beantwoorden: “ Wat zou, beredenerend vanuit het behouden en bevorderen van een zelfstandig bestaan, in het meest ideale geval in een ‘woonservicezone’ aanwezig moeten zijn?”. (Gemeente Veldhoven, 2008a)

1.6 De totstandkoming van een woonservicegebied

Om een beter beeld te krijgen hoe een woonservicegebied tot stand is gekomen wordt er teruggegaan in de tijd. Vanaf de jaren zeventig krijgen de grote steden steeds meer aandacht in het overheidsbeleid. Hierbij kregen in de stedelijke gebieden door woningtekort, woonfuncties voorrang boven de economische functies. Als uitgangspunt werd de bouw van woonwijken buiten de stadskern genomen en bestaande woningen werden gerenoveerd. Het einde van het woningtekort leek in zicht en de eerdere prognose van 20 miljoen werd bijgesteld naar 16 miljoen inwoners. (Stouten, P. Nieuw stedelijke woonvormen, 2000)

In de grote steden kwam er een toename van veelal jonge huishoudens en er ontstond een daling van het vertrek uit de stad. Het vestigingsoverschot bestond dan ook vooral uit de lagere inkomensgroepen, kleine huishoudens en allochtonen. Dit met als gevolg het intensief benutten van de woonruimtes binnen de stad. Toename van dit tekort vormde dan ook een belangrijk thema binnen de gemeenten van Nederland. Het aantal voltooide sociale huurwoningen tussen 1979 en 1988 steeg van ongeveer 24.000 naar ruim 40.000. Deze nieuwbouw stond vooral in het teken van bouwen voor de buurt met wonen als een collectieve voorziening. (Van der Heijden, 2005)

De eerste collectieve voorziening was de serviceflat. De serviceflat was de eerste woonvorm met de zorgfaciliteiten voor ouderen met een zorgproblematiek. In een serviceflat zijn ouderen in zekere mate zelfstandig maar hebben ze wel de zorg binnen handbereik. De eerste woonserviceflat stamt uit de jaren '70 en '80, deze is gebouwd in de gemeente Hoogvliet. (Companen, 2010)

1.7 Het nut van een woonservicegebied voor de ouderenhuisvesting

Een woonservicegebied kan met het oog op dienstverlening aantrekkelijk zijn voor de ouderen die niet direct zorg nodig hebben. Daarnaast kan een woonservicegebied met het oog op zorg, aantrekkelijk zijn voor de ouderen die wel direct zorg nodig hebben. Dit is aantrekkelijk omdat er uit de verschillende omschrijvingen van woonservicegebieden kan worden afgeleid dat er heel veel aandacht wordt besteed aan zowel zorg als dienstverlening.

1.8 Probleemdiagnose

In meerdere gesprekken met onze opdrachtgever, Eugene Zaaijer van ZSV architecten kwam het volgende probleem naar voren:

De toenemende vergrijzing in Nederland is een bekend fenomeen. Het is in Nederland ongeveer na de Tweede Wereldoorlog ontstaan door de naoorlogse babyboom, het afnemend kindertal en de stijging van de gemiddelde leeftijd dankzij de medische vooruitgang.

Deze toenemende vergrijzing zorgt voor een probleem op het gebied van de ouderenhuisvesting. Dit komt omdat een groot aantal wijken in Nederland zijn opgebouwd op een monoculturele¹ manier. Dit houdt in dat de leefomgeving en woningen voor een bepaalde doelgroep zijn gebouwd. Voor de oudere doelgroep komt het voor dat woningen niet zijn afgestemd op hun behoeften. Zo is er niet altijd zorg aanwezig in de directe omgeving en zijn woningen ontoegankelijk voor mensen die bijvoorbeeld slecht ter been zijn.

Door de toenemende vergrijzing is het voor de woningcorporaties en gemeenten een enorme uitdaging om woonomgevingen en woningen levensloopbestendig te maken. Om deze groei en de behoefte aan zelfstandige kleinschalige woningen met voorzieningen op te vangen is er een steeds grotere rol weggelegd voor gemeenten.

De verbeteringen in de leefomstandigheden en de gezondheidszorg zouden er voor kunnen zorgen dat meer mensen vitaal blijven. Daarnaast zal volgens meneer Zaaijer de Nederlandse bevolking bewuster moeten worden gemaakt van een nieuwe bevolkingsopbouw. Ook is het belangrijk om te kijken welke voorzieningen daarbij passen.

Hierbij speelt duurzaamheid een grote rol. Er kunnen eenvoudig seniorensteden en seniorenflats ontwikkeld worden ware het niet dat die manieren geen duurzame oplossing zijn. Woningen moeten zonder teveel aanpassingen weer omgebouwd kunnen worden voor een andere doelgroep. Een woonservicegebied kan een oplossing zijn voor meneer Zaaijer om een woonomgeving te ontwikkelen en te realiseren die duurzaam is.

Daarnaast is het probleem op het gebied van de ouderenhuisvesting niet alleen een probleem voor de ouderen zelf. Het is een probleem voor alles wat te maken krijgt met de bouwsector, de overheid en de toekomstige oudere. De overheid moet bijvoorbeeld meer subsidies geven omdat het belang van zorgvoorzieningen of sociale huur voor ouderen

¹ Een wijk waarin praktisch één doelgroep woont. De wijk is afgestemd op de behoeftes van die doelgroep en niet van andere doelgroepen. (Redactie Joop, 2009)

wellicht groter wordt. Daarnaast moet de bouwsector op andere manieren gaan bouwen. Manieren die de behoefte van de ouderen vervullen.

Daarom vindt de opdrachtgever dat er een nieuwe visie moet worden ontwikkeld op ouderenhuisvesting. Dit komt omdat er in de jaren '80 veel vanuit sociaal oogpunt werd gespeculeerd over woonservicegebieden. Die waren achteraf echter niet economisch succesvol omdat deze woningen niet duurzaam gebouwd waren. Een voorbeeld hiervan is dat jonge gezinnen in de jaren '70 en '80 in woningen trokken. Vervolgens kregen deze gezinnen kinderen die op den duur uit huis gingen. De ouders bleven zelf achter in een woning die niet voldeed aan de eisen die ouderen hebben op het gebied van service en zorg. Voor meneer Zaaijer is het interessant om te weten welke voorzieningen bijdragen aan een duurzame woning of woonomgeving. Daarop kan hij dan inspelen door woningen of woonomgevingen te ontwikkelen, die zowel het probleem op het gebied van ouderenhuisvesting oplost en economisch aantrekkelijk voor hem is.

1.9 Het onderzoeksonderwerp

Er zijn duurzame manieren om het probleem op het gebied van ouderenhuisvesting op te lossen. Bijvoorbeeld een woonservicegebied. Toch kan het zo zijn dat ouderen tevreden zijn met hun huidige woning/woonomgeving en dat ze zodoende niet willen verhuizen naar bijvoorbeeld een woonservicegebied. Daarbij moet eerst worden onderzocht of de mensen (vooral ouderen) weten wat woonservicegebieden zijn en wat woonservicegebieden voor de mensen kunnen betekenen. Daarnaast moet er onderzocht worden wat de manieren zijn om een woning aan te passen in een woonservicegebied en welke van de manieren de mogelijke zorgbehoefte van de 55-plusser vervult.

Verder moet onderzocht worden wat de servicebehoefte (behoefte aan dienstverlening) van 55-plussers zijn. Hierbij kan verder onderzocht worden of woonservicegebieden aan deze servicebehoefte voldoen in Amersfoort.

2. De probleemomschrijving

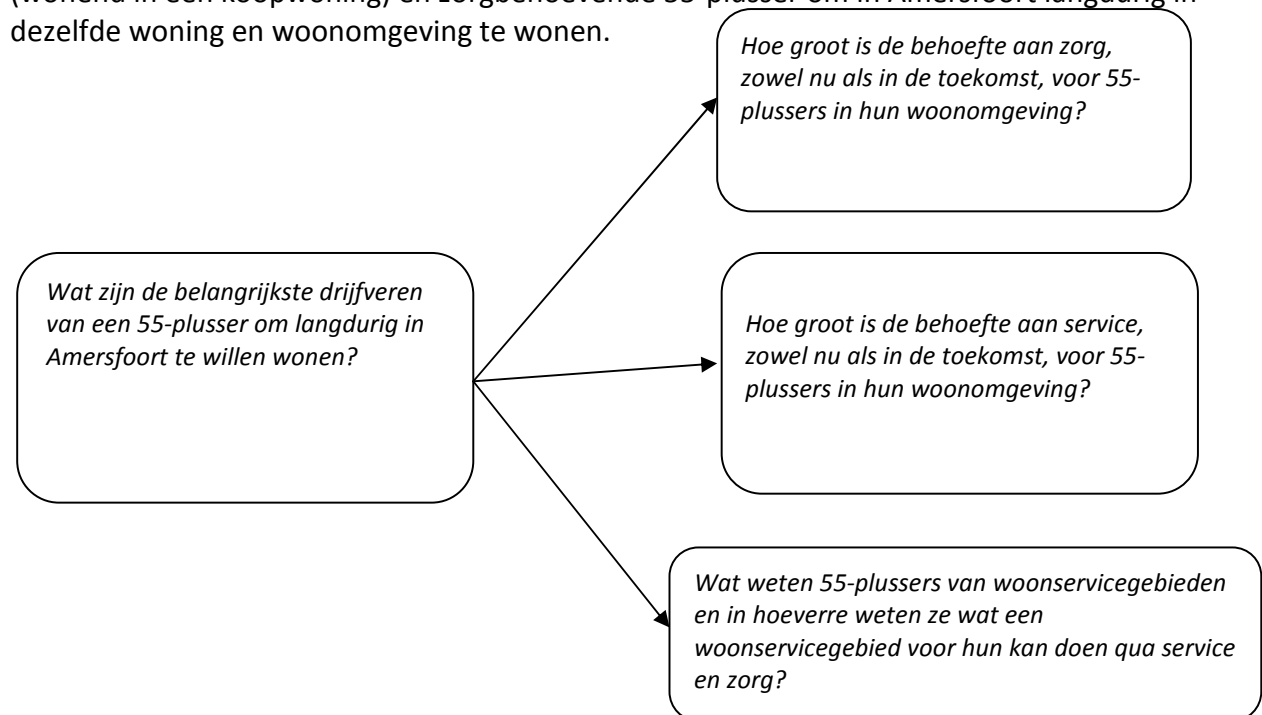
2.1 Doelstelling van de opdrachtgever

De doelstelling van meneer Zaaijer is om een nieuwe visie te ontwikkelen op het gebied van ouderenhuisvesting, waardoor hij duurzame woningen en woonomgevingen kan realiseren in Amersfoort, die economisch verantwoord zijn. Met de resultaten van het onderzoek wil hij zijn visie onderbouwen.

Meneer Zaaijer is werkzaam in Amersfoort en ontwikkelt vooral duurzame woningen en omgevingen op het gebied van ouderenhuisvesting. Daarom wordt er onderzocht wat de belangrijkste drijfveren zijn waardoor een 55-plussers langdurig in Amersfoort wil wonen.

2.2 Onderzoeksdoel

Het doel van dit onderzoek is het in kaart brengen van de drijfveren van de welgestelde (wonend in een koopwoning) en zorgbehoevende 55-plusser om in Amersfoort langdurig in dezelfde woning en woonomgeving te wonen.

2.3 Onderbouwing probleemstelling en deelvragen

Er is voor deze probleemstelling gekozen omdat de opdrachtgever heeft aangegeven zijn nieuwe visie voor duurzame woningen/woonomgevingen eerst te willen gebruiken op het gebied van ouderenhuisvesting.

Dit heeft hij aangegeven omdat ouderenhuisvesting een probleem is waar we op korte termijn mee te maken zullen krijgen. Daarbij is de kans groter voor ouderen dat zij op korte termijn zorg nodig hebben.

Daarnaast is er voor de welgestelde 55-plusser (wonend in een koopwoning) gekozen omdat dit in economisch oogpunt aantrekkelijker zal zijn voor de opdrachtgever.

Zodoende zal er in kaart moeten worden gebracht wat de factoren van deze 55-plussers zijn om langdurig in Amersfoort te wonen zodat hiervoor duurzame woningen/woonomgevingen ontwikkeld kunnen worden.

Er is voor deelvraag 1 gekozen omdat er veel georiënteerd is op woonservicegebieden.

Woonservicegebieden kunnen eventueel het probleem van de opdrachtgever oplossen doordat er in woonservicegebieden veel aandacht aan service en zorg wordt besteed.

Daarbij is de vraag of 55-plussers überhaupt wel weten wat een woonservicegebied is en wat een woonservicegebied voor hun kan betekenen.

Er is voor deelvraag 2 gekozen omdat er voor 55-plussers in de toekomst een grotere kans bestaat dat zij (behoefte aan) zorg nodig hebben. Om deze behoefte aan zorg te vervullen en de 55-plussers langer zelfstandig te laten wonen is een aanpasbare woning nodig.

Daarbij is de vraag op welke manieren een woning aangepast kan worden. Daarnaast moet worden vastgesteld welke van die manieren de mogelijke zorgbehoefte van de 55-plussers vervult.

Er is voor deelvraag 3 gekozen omdat er uit de oriëntatie kan worden geconcludeerd dat bijvoorbeeld woonservicegebieden de nadruk leggen op service. Daarbij is de vraag hoe groot de behoefte aan service is in hun woonomgeving voor 55-plussers en hoe daar op wordt ingespeeld bij de ontwikkeling van woonservicegebieden.

2.4 Begripsafbakening

❖ **Behoeftte aan zorg**

Bij 55-plussers is er een grotere kans op beperkingen en aandoening naarmate de 55-plussers ouder worden. Dit zorgt ervoor dat er ook een grotere kans is dat er zorg nodig is. Daarbij kan het zijn dat er een (mogelijke) behoefte aan zorg is.

❖ **Drijfveren**

In dit onderzoek wordt er verstaan onder drijfveren de redenen van zorgbehoevende 55-plusser in een koopwoning om langdurig in een servicegebied te blijven wonen.

❖ **Duurzaam**

In dit onderzoek wordt er verstaan onder duurzaam de ontwikkeling om woonruimtes zo te bouwen dat deze met geringe aanpassingen beschikbaar is voor ouderen.

❖ **Langdurig**

In dit onderzoek wordt er verstaan onder langdurig dat mensen door invloeden van buitenaf langer dan gangbaar op een bepaalde plek blijven wonen.

❖ **Ouderen**

In dit onderzoek wordt er verstaan ouderen de doelgroep als personen van 55 jaar en ouder.

❖ **Ouderenhuisvesting**

In dit onderzoek wordt er verstaan onder ouderen huisvesting moderne woningen voor 55-plussers. In deze woningen zijn voldoende service en voorzieningen aanwezig met als uitgangspunt zelfstandigheid. Aanvullende zorg op maat is mogelijk.

❖ **Woonservicegebied**

Een woonservicegebied is (een afgebakend gebied van) een buurt, wijk of dorp waarin er zorg- en dienstverlening beschikbaar is voor iedereen in de wijk. Dit vertaalt zich door het aanbieden van o.a. voorzieningen, levensbestendige woningen en woonzorgcomplexen. Zo kunnen mensen in hun eigen omgeving blijven wonen met bijvoorbeeld hun familie, vrienden en kennissen. Er is een buitengewoon voorzieningenniveau.

3. Korte omschrijving van het onderzoek

De probleemomschrijving omvat de volgende vraag:

Wat zijn de belangrijkste drijfveren van een 55-plusser om langdurig in Amersfoort te willen wonen?

In dit onderzoek is geprobeerd de drijfveren te vinden van de 55-plusser om langdurig in Amersfoort te willen wonen.. Met name ouderen zullen vroeg of laat een overstap moeten maken naar een aangepaste woning om van goede zorg te kunnen worden voorzien. Toch geldt dit niet voor alle ouderen.

Een groot deel van de wijken in Nederland is er niet op berekend ouderen te voorzien van deze wens. Door het ruimere aanbod van service en welzijn in een woonservicegebied wordt er verwacht dat door een woonservicegebied ouderen wel langer zelfstandig in een huis kunnen blijven wonen. Voor het realiseren van deze woonservicegebieden zijn de mensen afhankelijk van zorg instellingen en de gemeente.

4. Onderzoeksmethode

4.1 Populatie

De populatie zijn alle 'eenheden' waarover uitspraak is gedaan in dit onderzoek. In dit onderzoek is er gekeken naar alle 55-plussers in Amersfoort. Omdat deze populatie nog erg groot is (zie figuur 1), is er een steekproef gehouden onder de operationele populatie. De operationele populatie is de groep 55-plussers in Amersfoort. De eenheid binnen deze populatie is één willekeurig persoon van 55-plus in Amersfoort. In dit onderzoek is er een meetinstrument ontwikkeld in de vorm van een enquête, hiervoor is een Aselecte steekproef gebruikt. Dit hield in dat databestanden zoals het CBS geraadpleegd zijn om te kijken of de personen die wij wilden onderzoeken ook geregistreerd stonden. Deze Aselecte steekproef kon gedaan worden met behulp van onderstaande gegevens.

Bevolking; leeftijd, regio, 1 januari

Regio's	Perioden	Onderwerpen	Bevolking naar geslacht
		Leeftijd (basis = geboortejaar)	Mannen en vrouwen aantal
Amersfoort (GA)	2010	55 tot 60 jaar	10167
Amersfoort (GA)	2010	60 tot 65 jaar	9445
Amersfoort (GA)	2010	65 tot 70 jaar	6462
Amersfoort (GA)	2010	70 tot 75 jaar	5063
Amersfoort (GA)	2010	75 tot 80 jaar	4098
Totale aantal 55-plussers in Amersfoort:			35235

Figuur1: Aantal 55-plussers in Amersfoort.

Steekproefgrootte:

Er wordt een respons verwacht van 45%. Daarnaast zal 5% van de bovenstaande populatie een enquête worden toegestuurd via de brief. Dat zijn ongeveer 1750 mensen. Er is voor 5% gekozen omdat een soortgelijk onderzoek (onderzoek onder 55-plussers in Haren) ook ongeveer een grootte van 5% had. Met een verwachte respons wordt dat 875 respondenten. Een responsverhogende maatregel bij deze enquête is dat er een dag wordt georganiseerd waarbij de mensen die aangeven hulp nodig te hebben bij het invullen van de enquête ook worden geholpen. Studenten en vrijwilligers kunnen zich daar dan bijvoorbeeld voor aanmelden.

4.2 Vraagtype

Een probleemstelling onderzoeken kan door middel van verschillende methoden. Om erachter te komen welke methode er gebruikt kon worden bij het onderzoek is er eerst gekeken naar de wijze waarop de probleemstelling is geformuleerd. Dit wordt ook wel het vraagtype genoemd.

“Wat zijn de belangrijkste drijfveren van een 55-plusser om langdurig in Amersfoort te willen wonen?”

In de probleemstelling is het antwoord gezocht op de vraag ‘wat?’. Het vraagtype dat hierbij hoorde is *beschrijven*. Het doel van het onderzoek is immers beschrijven wat de belangrijkste drijfveren zijn van een 55-plusser om langdurig in Amersfoort te willen wonen. Voor het beantwoorden van dit vraagtype zijn er verschillende soorten onderzoeksontwerpen gebruikt.

4.3 Hoe er onderzoek is gedaan

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van de onderzoeksontwerpen literatuuronderzoek, en inhoudsanalyse. De onderzoeksontwerpen literatuuronderzoek en inhoudsanalyse zijn niet gebonden aan het verzamelen van cijfermatige gegevens. Doordat deze onderzoeksontwerpen niet gebaseerd zijn op cijfers is het onderzoek ook aangepast aan verschillende omstandigheden. De benadering is daarmee open en flexibel, bovendien is er ingegaan op de achtergronden van de verzamelde gegevens. Daarom maken deze ontwerpen deel uit van een *kwalitatief* onderzoek.

Een kenmerk van een kwalitatief onderzoek is dat het onderzoek niet in cijfers is uit te drukken, de beleving staat juist centraal. Dit is ook bij dit deel van het onderzoek het geval, aangezien er onderzocht is wat de drijfveren zijn van 55-plussers om langdurig in Amersfoort te willen wonen. Het gaat bij het kwalitatieve deel van dit onderzoek dan ook vooral om het benoemen van gedragingen, uitspraken en tekstdelen uit verzamelde documenten.

Bij het kwantitatieve deel van dit onderzoek is er ook gekeken naar de argumenten en motieven van de operationele populatie. Deze argumenten en motieven worden echter uit de enquête gehaald.

Voor vervolgonderzoek wordt er verwacht dat er surveyonderzoek gedaan wordt. Surveyonderzoek houdt in dat er een enquête wordt gehouden onder de operationele populatie. De uitkomsten van dit onderzoek zullen dan kunnen worden ingevoerd in het programma SPSS. Dit programma zorgt ervoor dat de ingevulde enquêtes kunnen worden geanalyseerd en beoordeeld.

Hieronder staat per deelvraag aangegeven via welke onderzoeksmethode het antwoord op de vraag is onderzocht, en waarom voor deze methode is gekozen.

- Deelvraag 1:
Hoe groot is de behoefte aan zorg, zowel nu als in de toekomst, voor 55-plussers in hun woonomgeving?

Voor deze deelvraag is er eerst deskresearch gedaan naar de mogelijke zorgbehoefte van de 55-plusser. Hiervoor zijn vragen gevonden die zijn gebruikt voor de enquête. Door de resultaten van de enquête te analyseren zal er een duidelijk antwoord komen op welke manier een woning aangepast moet worden.

Deskresearch valt onder een kwalitatief onderzoek omdat gevonden literatuur bestudeerd is. Het is kwalitatief onderzoek omdat de gegevens niet cijfermatig uit te drukken zijn.

De toetsing van de deelvraag wordt gedaan op een kwantitatieve manier omdat er een enquête wordt afgenomen. Een enquête bestaat uit een groot aantal respondenten ondervraagd. Daarbij worden de antwoorden ingevoerd in SPSS waardoor er een cijfermatig inzicht ontstaat.

- Deelvraag 2:
Hoe groot is de behoefte aan service, zowel nu als in de toekomst, voor 55-plussers in hun woonomgeving?

Voor deze deelvraag is de behoefte aan service voor 55-plussers in hun woonomgeving getoetst door middel van een enquête. Voor de vragen is er deskresearch gedaan.

Deskresearch valt onder een kwalitatief onderzoek omdat gevonden literatuur bestudeerd is. Het is kwalitatief onderzoek omdat de gegevens niet cijfermatig uit te drukken is.

De toetsing van de deelvraag is gedaan op een kwantitatieve manier omdat er een enquête wordt afgenomen. Een enquête bestaat uit een groot aantal respondenten wordt ondervraagd en ingevoerd in SPSS waardoor er een cijfermatig inzicht ontstaat.

- Deelvraag 3:
Wat weten 55-plussers van woonservicegebieden en in hoeverre weten ze wat een woonservicegebied voor hun kan doen qua service en zorg?

Voor deze deelvraag wordt de kennis van woonservicegebieden getoetst door middel van een enquête.

Het eerste deel van deze deelvraag is kwantitatief onderzocht omdat bij een enquête een groot aantal respondenten wordt ondervraagd en ingevoerd in SPSS waardoor er een cijfermatig inzicht ontstaat.

Bij deskresearch is er gebruik gemaakt van de onderzoeksmethoden literatuuronderzoek en inhoudsanalyse. Hieronder staan deze drie onderzoeksmethoden beschreven.

4.4 Literatuuronderzoek

Literatuuronderzoek maakt over het algemeen deel uit van elke onderzoeksopdracht. In dit onderzoek is het echter het hoofdbestanddeel. Om namelijk een goed antwoord te geven op de probleemstelling is er gekeken naar verschillende bronnen en is er gezocht naar samenhang tussen deze bronnen. Bij dit literatuuronderzoek is er vooral gebruik gemaakt van secundaire literatuur over ouderenhuisvesting. Dit houdt in dat de literatuur die onderzocht is van andere onderzoekers zijn over dit onderwerp. Het is namelijk niet een nieuw onderwerp. Veel van deze secundaire literatuur is ontvangen van de opdrachtgever. Een voorbeeld van een bron van de opdrachtgever die is geanalyseerd is een rapport van Vilans KCO².

In die bronnen is naar voren gekomen dat er meerdere externe factoren kunnen zijn die de ouderenhuisvesting beïnvloeden. Daarbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan veiligheid. Tevens kan er gedacht worden aan iets wat dichter bij de deelvragen zit namelijk zorg en service.

4.5 Inhoudsanalyse

Voor een goede analyse van documenten is een systeem van kwalitatieve variabelen (zoals veelvoorkomende steekwoorden of veelvoorkomende termen in de tekst) een handig hulpmiddel. Dit systeem houdt in dat er van tevoren bepaald is welke kenmerken van de documenten zijn onderzocht en welke van deze kenmerken zijn gebruikt voor het analyseren van een bron. Omdat dit een kwalitatief onderzoek is, en dus niet naar cijfers wordt gekeken, zijn de variabelen kwalitatief genoemd. Met deze variabelen zijn de teksten uit documenten bestudeerd. Vervolgens zijn er groepen van de gevonden gegevens gemaakt. Er is tussen deze groepen onderzocht of er relaties zijn en betekenissen zijn. Daaruit is er geprobeerd topics te halen voor de enquête.

4.6 De topics

De topics *service*, *zorg* en *woonservicegebieden* zijn voortgevloeid uit de gesprekken met de opdrachtgever. Daarnaast zijn de topics *zelfstandig wonen*, *woonomgevingen*, en delen van *persoonlijk* vooral voortgevloeid uit deskresearch. Het overige gedeelte van *persoonlijk* zijn algemene vragen. De topics die uit de bronnen zijn voortgevloeid worden in paragraaf 4.8 verder toegelicht.

² Vilans KCO, (2010). De vraag naar wonen in een seniorenstad. Gevonden op 29 september, 2010, verkregen van Dhr. Zaaijer.

4.7 Het gebruik van de data

Voor het onderzoek is er op verschillende manieren data verzameld. Bij dit onderzoek ging het voornamelijk om literatuuronderzoek en inhoudsanalyses. Dit hield in dat verschillende bronnen zijn geraadpleegd vanaf internet, boeken, artikelen en oude verslagen. Er zijn ook gesprekken gevoerd met de opdrachtgever. Deze gesprekken zijn bijgewoond door alle teamleden.

De verkregen gegevens die uit de deskresearch voortkwamen zijn geanalyseerd door de samenhang tussen deze gegevens en bronnen te bekijken. Er is daarna verder geanalyseerd door middel van tekstanalyse. Dit hield in dat er uit de bronnen relevante informatie gehaald. Daaruit zijn enkele onderwerpen met betrekking tot ouderen en de ouderenhuisvesting gehaald. Deze zijn vervolgens gewaardeerd, gesorteerd en geëvalueerd. Hierna is er structuur in aangebracht door middel van een boomdiagram.

De uitkomsten hiervan zijn gebruikt om goede relevante en logische opvolgende vragen te maken voor een enquête die door dit onderzoek ontwikkeld is. Deze enquête omvat deel 2 van dit onderzoek.

4.8 De gevonden data

De gevonden data is opgedeeld door bij elke topic te stellen welke bronnen er per topic gebruikt zijn.

Bronnen per topic:

Persoonlijk

Bij deze topic is gebruik gemaakt van het rapport 'De vraag naar wonen in een seniorenstad', Vilans KCO (2010). In dit rapport is namelijk onderzoek gedaan naar de woonwensen van 55-plussers in Nederland. Deze 55-plussers zijn onderverdeeld in verschillende inkomensklassen. Dit is voor dit onderzoek ook handig om te weten omdat bepaalde zorg- of servicevoorzieningen inkomensafhankelijk kunnen zijn.

Daarnaast is het rapport 'Grijswaarden – monitor ouderenbeleid', SCP (2008) geraadpleegd omdat in deze bron de arbeidsdeelname van ouderen wordt bekeken. Dit is voor dit onderzoek relevant aangezien met deze informatie gekeken kan worden of mensen met een baan andere behoeften aan zorg/service hebben dan mensen zonder baan.

Zelfstandig wonen

Uit het rapport van 'Lang zullen we leven', Thema commissie ouderenbeleid (2005) blijkt dat ouderen lang zelfstandig op één plek willen blijven wonen. De vragen in deze topic zijn daarom uit dit rapport voortgekomen. Het is interessant voor de opdrachtgever om te weten of in Amersfoort de 55-plussers wel lang zelfstandig op dezelfde plek willen blijven wonen. Dit geeft namelijk aan of er wel vraag duurzame woningen in Amersfoort.

Woonomgeving

Bij deze topic is gebruik gemaakt van het rapport 'Ouderen onder één dak', VROM (2006). In dit rapport wordt gekeken of er een verhuiscasus is van ouderen en wat de verhuisredenen van ouderen zijn. Dit is voor dit onderzoek relevant om te weten omdat er gekeken kan worden wat verhuisredenen zijn voor ouderen in Amersfoort. Wanneer dit bekend is kan er wellicht op worden ingespeeld zodat ouderen langer in Amersfoort willen blijven wonen.

Zorgbehoefte

Het is voor de opdrachtgever goed om te weten of 55-plussers in Amersfoort behoefte aan zorg hebben. Er zijn namelijk verschillende soorten woningen te realiseren die passen bij de verschillende zorgbehoeften. Dit blijkt uit het rapport Nota ouderenbeleid, Ministerie van VWS (2005). De vragen bij deze topic die uit het rapport zijn voortgekomen geven dan ook antwoord op de vraag of er behoefte aan zorg is onder 55-plussers in Amersfoort.

Servicebehoefte

De vragen in deze topic zijn afgeleid van de vragen uit de topic zorgbehoefte. De literatuur die voor deze topic gebruikt is, is de 'Nota ouderenbeleid', Ministerie van VWS (2005). Daarom is dit rapport indirect ook gebruikt als literatuur bij deze topic.

Woonservicegebieden

Dit topic bevat vragen die zijn voortgekomen uit de inhoudelijke oriëntatie over woonservicegebieden. In deze oriëntatie (zie deel 1) zijn verschillende bronnen gebruikt om informatie te verschaffen over het onderwerp. De belangrijkste bronnen die zijn gebruikt zijn 'Wat is een woonzorgzone?', Kei kenniscentum stedelijke vernieuwing (2009) en het rapport 'Vermaatschappelijking en woonservicezones', Linders, L. & Meijer, A. (2005).

Koppeling deel 1 met deel 2

In de onderzoeksmethode deel 1 is vermeld dat er door het onderzoek een meetinstrument is ontwikkeld voor vervolgonderzoek. Dit meetinstrument is een enquête voor 55-plussers die gaan over de probleemstelling, deelvragen en bijbehorende onderzoeksvragen zoals beschreven in deel 1. Deze enquête wordt ingeleid door middel van een inleidende brief, die daadwerkelijk in het vervolgonderzoek wordt verstuurd, samen met de enquête.

De enquête vragen zijn zoals eerder vermeld ontwikkeld via literatuuronderzoek en inhoudsanalyses van verschillende bronnen. Hier zijn een aantal kernwoorden uit gevonden en die zijn in de enquête weergegeven als topics. Deze topics zijn:

- *persoonlijk;*
- *zelfstandig wonen;*
- *de woonomgeving;*
- *de servicebehoefte;*
- *de zorgbehoefte.*

Op basis van de topics zijn enkele logische (vervolg)vragen bedacht om zo een goede en uitgebreide enquête te ontwikkelen. Alle vragen worden daarom verantwoord. Tenslotte staat voor het vervolgonderzoek tevens hoe de vragen geanalyseerd kunnen worden en worden interessante kruistabellen aangegeven.

DEEL 2

Inleidende brief

X.J. de Vries
Marsmanlaan 7
6573 CK Amersfoort

Datum: 7 november, 2010

Betreft: uitnodiging deelname onderzoek

Geachte heer/mevrouw,

Onze opdrachtgever ZSV-architecten wil in de toekomst duurzame woonomgevingen ontwikkelen en huidige woonomgevingen aanpassen. Dit wil onze opdrachtgever doen op een manier die u in uw behoeften voorziet.

Wij en onze opdrachtgever zijn daarom zeer geïnteresseerd in hoe u het wonen in uw omgeving ervaart en met welke middelen deze eventueel verbeterd kunnen worden.

Uw ervaringen geven ons waardevolle aanknopingspunten om de zorg en -servicebehoefte in uw leefomgeving te blijven verbeteren. Daarom vragen we minimaal 15 minuten van uw tijd om onze beknopte enquête in te vullen, zodat wij uw behoeften kunnen inventariseren.

Ook zal er een dag georganiseerd worden waarbij de mensen geholpen kunnen worden die nodig vinden. U kunt dit per brief aangeven en dan zullen enkele studenten en vrijwilligers u op die dag helpen met het invullen van de enquête.

Het onderzoeksbureau Hanze Research voert dit onderzoek uit.

In de bijlagen vind u de vragenlijst die u kunt invullen inclusief gefrankeerde retourenveloppe. Als u wilt deelnemen aan dit onderzoek, dan zouden wij dit zeer op prijs stellen als u dit voor 21 november doet. Na deze datum zullen de inzendingen niet meer worden opgenomen in het onderzoek. Uw antwoorden worden door Hanze Research anoniem verwerkt.

Wilt u meer informatie over dit onderzoek, of heeft u de voorkeur om uw mening op een andere wijze te uiten, neemt u dan contact op met Hanze Research via info@hanzeresearch.nl of op telefoonnummer 050 123 445 78 (van maandag t/m vrijdag tussen 09:00-17:00).

Namens Hanze Research alvast hartelijk dank voor uw tijd en mening!

Met vriendelijke groet,

Igor van der Velde
Directeur Hanze Research

Enquête, verantwoording en analyse

Er wordt een respons verwacht van 45%. Daarnaast zal 5% van de populatie van 35.000 een enquête worden toegestuurd via de brief. Dat zijn ongeveer 1750 mensen. Met een verwachte respons wordt dat 875 respondenten. Responsverhogende maatregelen kan bijvoorbeeld zijn dat er een dag wordt georganiseerd waarbij de mensen van 70 jaar en ouder worden geholpen bij het invullen van de enquête omdat de kans groot wordt geacht dat mensen onder de 70 dit nog relatief zelfstandig kunnen doen. Dat zijn ongeveer 450 mensen die geholpen worden.

Persoonlijk

1. *Wat is uw geslacht?*

- Man
- Vrouw

Verantwoording:

Spreekt voor zich

Analyse:

Wordt uitgeschreven

2. *Wat is uw leeftijd?*

..... Jaar

Verantwoording:

Bepaalde factoren zoals de afhankelijkheid en de benodigdheid van zorg en service zijn kunnen verschillen bij verschillende leeftijden. Iemand van 70 jaar kan bijvoorbeeld meer en andere zorgvoorzieningen nodig hebben dan iemand van 60 jaar.

Analyse:

Deze vraag is nodig om de respondenten in leeftijdscategorieën te zetten om vervolgens de afhankelijkheid van deze variabele met andere variabelen te analyseren door middel van bijvoorbeeld een kruistabel. Is bijvoorbeeld de mate van de zorgbehoefte afhankelijk van leeftijd.

3. *Hoeveel leden telt uw huishouding?*

.....

4. *Hoe ziet uw huishouding eruit? (Partner, huisgenoot, kinderen)*

.....

Verantwoording:

Een huishouding met meerdere mensen kunnen verschillende behoefte hebben dan mensen die bijvoorbeeld alleen wonen. Met betrekking tot zorg kan iemand met een partner bijvoorbeeld minder behoefte hebben aan externe zorg, omdat hun partner bijvoorbeeld daar al in voorziet. Ook qua voorzieningen kunnen de behoeften van een huishoudingen met meerdere mensen verschillende dan de alleenstaande huishoudingen.

Analyse:

Door middel van een cirkeldiagram. Later kunnen er ook kruistabellen worden gemaakt met de service- en zorgbehoefte en lang zelfstandig wonen om erachter te komen of dit afhankelijk is van het aantal leden in de huishouding

5. *Wat is op dit moment u werk- of thuis-situatie?*

- Voltijd baan
- Deeltijd baan
- AOW
- Bijstand
- Anders nl....

Verantwoording:

Mensen met een baan kunnen zich minder bezighouden met zorg omdat zij hun werk nog hebben en daarin goed kunnen functioneren. Ook kunnen zij verschillende behoeften hebben met betrekking tot voorzieningen in vergelijking met bijvoorbeeld gepensioneerden. Hierbij kan gedacht worden aan bijvoorbeeld bepaald recreatievoorzieningen

Analyse:

Kan geanalyseerd worden door middel van een staafdiagram of frequentietabel. Hiermee kunnen ook kruistabellen worden gemaakt met de service- en zorgbehoefte.

6. *Hoe hoog is uw inkomen per jaar? (Op basis van gegevens van het CBS en over de huurtoeslaggrens)*

- € 0,- < € 25.000,-
- € 25.000,- - € 50.000,-
- € 50.000,- - € 75.000,-
- € 75.000,- - € 100.000,-
- € 100.000,- < € of meer

Verantwoording:

Bepaalde zorg- en servicevoorzieningen en het soort woning kunnen inkomensafhankelijk zijn. Ook is deze vraag uitermate geschikt om de welgestelde oudere uit de populatie te filteren.

Analyse:

De servicebehoefte of zorgbehoefte kan inkomensafhankelijk zijn. Iemand die meer te besteden heeft verwacht misschien ook meer ten aanzien van voorzieningen of is eerder geneigd zorg aan te vraag omdat zij dit makkelijker kunnen betalen. Daarnaast kunnen de inkomenscategorieën worden weergegeven in een staafdiagram.

7. *Woont u in een koopwoning of een huurwoning?*

- Koopwoning
- Huurwoning

Verantwoording:

Met betrekking tot huur of koop kunnen de behoefte aan bepaalde aanpassingen in huis anders zijn. Iemand die eigenaar is van een eigen woning moet zelf voor de aanpassingen betalen dan iemand die een woning huurt. Iemand die huurt kan bijvoorbeeld verwachten dat de woningcorporatie de nodige aanpassingen verricht.

Analyse:

Door middel van een staafdiagram of een frequentietabel. Daarnaast kan er een kruistabel worden gemaakt met vraag 8.

8. In wat voor soort woning woont u?

- Rijtjeswoning
- Vrijstaand
- Twee onder één kap
- Appartement
- Anders nl....

Verantwoording:

De aanpasbaarheid per verschillende woning is anders. Een appartement moet voor ouderen op een andere manier aangepast kunnen worden dan bijvoorbeeld een rijtjeswoning. De bewoners van respectievelijk een rijtjeswoning of een appartement kunnen daarnaast verschillende behoeften hebben met betrekking tot de voorzieningen in hun huis.

Analyse:

Allereerst moeten er voor de laatste categorie (anders nl.) een aantal veelvoorkomende vragen bedenken. Deze moet apart geanalyseerd worden. De andere categorieën kunnen worden weergegeven in een cirkeldiagram. En kan er een kruistabel worden gemaakt met vraag 8 en vraag 13.

Aanpasbaarheid van de woning

Bepaalde woningen zijn zodanig ingericht dat de woning meerdere levensfasen van de bewoner kan opvangen. Denk hierbij aan woningen zonder drempels of treden voor diegene die op een latere leeftijd minder beweeglijk is. Ook kunnen deze woningen aangepast worden om de veranderde behoefte van de bewoner op te vangen.

9. *Is uw woning levensloopbestendig oftewel aanpasbaar?*

- Ja
- Nee

Verantwoording:

Goede informatie voor de opdrachtgever over het aantal respondenten dat al in een levensloopbestendige woning woont.

Levensloopbesteding bouwen: drempelloos en brede deuren.

Analyse

Deze kan geanalyseerd worden via een staafdiagram of een frequentietabel, ook kunnen er kruistabellen worden gemaakt met vraag 7 en 8.

Zelfstandig wonen

10. *Hoeveel jaar woont u al in Amersfoort?*
..... jaar

11. *Ik wil graag zo lang mogelijk op deze plek zelfstandig blijven wonen*

- Helemaal mee eens
- Mee eens
- Mee oneens
- Helemaal mee oneens

12. *Ik wil graag zo lang mogelijk in Amersfoort blijven wonen*

- Helemaal mee eens
- Mee eens
- Mee oneens
- Helemaal mee oneens

13. *Een aanpassing in mijn woning zodat ik er langer kan blijven wonen zou ik fijn vinden*

- Helemaal mee eens
- Mee eens
- Mee oneens
- Helemaal mee oneens

Verantwoording:

Deze vragen kunnen helpen de behoeften van de ouderen te inventariseren met betrekking tot lang zelfstandig wonen. De informatie die verkregen wordt kan voor de opdrachtgever nuttig zijn om in te spelen op de behoeften van de ouderen.

Analyse:

Deze vragen kunnen ook geanalyseerd worden door middel cirkeldiagram. Verder kunnen er bijvoorbeeld onderling kruistabellen worden gemaakt (vraag 10 en 12, vraag 12 en 13 en etcetera). Verder kan er een kruistabel worden gemaakt met vraag 8 en 13.

Woonomgeving

14. Bent u tevreden met uw huidige woonomgeving?

- Ja
- Nee

15. Voelt u zich veilig in uw woonomgeving?

- Ja
- Nee

16. Hoe vaak bent u in het verleden verhuist?

.....

17. Wat was de reden voor verhuizen? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Een andere baan in een andere gemeente
- Behoefte aan een kleinere woning (om welke reden dan ook)
- Behoefte aan een grotere woning (om welke reden dan ook)
- Onveilige woonomgeving
- Onvoldoende voorzieningen in omgeving
- Woning niet langer geschikt voor u
- Anders nl....

Verantwoording:

De opdrachtgever houdt zich voornamelijk bezig met het ontwikkelen van nieuwe woonomgevingen. Daarom is deze vraag informatief goed doordat de respondenten vertellen wat hun stoort in hun omgeving en of de verhuizing gekoppeld kan worden aan de woonomgeving.

Analyse:

Deze vragen kunnen allemaal aan elkaar gekoppeld worden om te analyseren. In ieder geval zullen vraag 16 en 17 aan elkaar gekoppeld moeten worden door middel van een kruistabel. De tevredenheid en de mate van veiligheid kunnen daarnaast ook aan elkaar gekoppeld worden. Leidt onveiligheid bijvoorbeeld tot ontevredenheid. Onderling kunnen de vragen worden weergegeven in een cirkeldiagram. Tenslotte moet er bij de laatste categorie van vraag 16 een aantal veelvoorkomende antwoorden bedacht worden. Deze moeten dan apart geanalyseerd worden.

Het begrip zorg en het begrip service

Zorg kan ook gezien worden als een vorm van service. Er wordt immers een vorm van dienstverlening gepleegd. Toch is het belangrijk voor deze enquête om deze twee begrippen te onderscheiden. Service omvat bijvoorbeeld veel meer dan zorg. U als oudere kan bijvoorbeeld behoefte hebben aan een boodschappenbezorgdienst. Daarnaast kan u als oudere behoefte hebben aan accommodaties voor recreatie. Tenslotte kan u behoefte hebben aan rolstoelvriendelijke paden naar belangrijke punten zoals een winkelcentrum of scholen mocht u kinderen of kleinkinderen hebben. Dat zijn allemaal vormen van service die een woonomgeving kan bieden.

Zorgbehoefte

18. Wat verstaat u onder zorgvoorzieningen?

.....

Verantwoording:

Om de term zorg goed te kunnen inventariseren is het handig om te weten wat de respondenten verstaan onder zorg.

Analyse:

Veelvoorkomende antwoorden inventariseren en analyseren door ze bijvoorbeeld in een staafdiagram zetten.

19. Welk van onderstaande zorgvoorzieningen mist u in uw woonomgeving (meerdere antwoorden mogelijk)

- Ziekenhuis
- Bejaardentehuis
- Verpleeghuis
- Thuiszorgmogelijkheden
- Mogelijkheden m.b.t. huishoudelijke hulp
- Mogelijkheden m.b.t. tot andere hulp (opleidingsplaats blindegeleidenhonden)
- Tandarts
- Fysiotherapeut
- Ik mis geen zorgvoorzieningen
- Anders nl.....

Analyse: *Analyse door middel van een frequentietabel of een staafdiagram. Kruistabellen kunnen worden gemaakt met vraag 20.*

Veelvoorkomende antwoorden inventariseren en analyseren door ze bijvoorbeeld in een staafdiagram zetten.

Verantwoording:

Deze twee vragen kunnen de behoeften van de respondenten met betrekking tot zorg worden geïnventariseerd. Ook is dit nuttig voor de opdrachtgever met betrekking tot het ontwikkelen van nieuwe woonomgevingen.

20. Zou u graag in de toekomst een toename van zorgvoorzieningen in uw woonomgevingen willen?

- Ja
- Nee

Verantwoording:

Deze vraag levert goede informatie op voor de opdrachtgever met het herontwikkelen van woonomgeving om aan de veranderende behoeften van de mensen te voldoen.

Analyse:

Deze vragen kunnen geanalyseerd worden door middel van een staafdiagram of een frequentietabel. Verder kunnen er kruistabellen worden gemaakt met vraag 19 en vraag 20

21. Hoeveel zou u per jaar willen besteden aan zorgvoorzieningen in uw woonomgeving?

- € 0,- < € 750,-
- € 750,- - € 1500,-
- € 1500,- - € 2250,-
- € 2250 > of meer

Verantwoording:

Deze vraag is tenslotte ook nuttig voor de opdrachtgever. Zo krijgt de opdrachtgever een indicatie van de respondenten over hoeveel geld zij maximaal willen uitgeven ter verbetering van de service in een woonomgeving.

Analyse:

Het bestedingspatroon kan worden weergegeven in een cirkeldiagram. Kruistabellen kunnen gemaakt worden met vraag 18 t/m 20.

Servicebehoefte

22. Wat verstaat u onder servicevoorzieningen?

.....

Verantwoording:

Om de term service goed te kunnen inventariseren is het handig om te weten wat de respondenten verstaan onder service.

Analyse:

Veelvoorkomende antwoorden inventariseren en analyseren door ze bijvoorbeeld in een staafdiagram zetten.

23. Welk van onderstaande servicevoorzieningen mist u in uw woonomgeving (meerdere antwoorden mogelijk)

- Kapper
- Crèches
- Pedicure
- Bibliotheek
- Winkelcentra
- Scholen
- Accommodaties voor godsdienst
- Sportaccommodaties
- Accommodaties voor recreatie
- Schoonheidsspecialist
- Horecagelegenheden
- Pinautomaten
- Brievenbussen
- Ouderenvervoer
- Looproutes zonder obstakels
- Veilige oversteekplaatsen
- Accommodaties voor overig onderwijs (cursussen en dergelijke)
- Gehandicaptenparkeerplaats
- Toegankelijk openbaar vervoer
- Banken
- 112 voorzieningen (Politie, Ambulance, Brandweer)
- Postkantoor
- Ik mis geen servicevoorzieningen
- Anders nl.....

Analyse: Analyse door middel van een frequentietabel of een staafdiagram. Kruistabellen kunnen worden gemaakt met vraag 22.

Veelvoorkomende antwoorden inventariseren en analyseren door ze bijvoorbeeld in een staafdiagram zetten.

Verantwoording:

Met deze twee vragen kunnen de behoeften van de respondenten met betrekking tot service worden geïnventariseerd. Ook is dit nuttig voor de opdrachtgever met betrekking tot het ontwikkelen van nieuwe woonomgevingen.

24. Zou u graag in de toekomst een toename van zorgvoorzieningen in uw woonomgevingen willen?

- Ja
- Nee

Verantwoording:

Deze vraag levert goede informatie op voor de opdrachtgever met het herontwikkelen van woonomgeving om aan de veranderende behoeften van de mensen te voldoen.

Analyse:

Deze vragen kunnen geanalyseerd worden door middel van een staafdiagram of een frequentietabel. Verder kunnen er kruistabellen worden gemaakt met vraag 22 en vraag 23

25. Hoeveel zou u per jaar willen besteden aan servicevoorzieningen in uw woonomgeving?

- € 0,- < € 750,-
- € 750,- - € 1500,-
- € 1500,- - € 2250,-
- € 2250 > of meer

Verantwoording:

Deze vraag is tenslotte ook nuttig voor de opdrachtgever. Zo krijgt de opdrachtgever een indicatie van de respondenten over hoeveel geld zij maximaal willen uitgeven ter verbetering van de service in een woonomgeving.

Analyse:

De vanzelfsprekendheid zit al in de tekst met betrekking tot koppeling. Het bestedingspatroon kan worden weergegeven in bijvoorbeeld een staafdiagram of een cirkeldiagram. Kruistabellen kunnen gemaakt worden met vraag 22 t/m 24.

Woonservicegebieden

26. Heeft u weleens van een woonservicegebied gehoord?

- Ja
- Nee

Analyse:

Deze vraag kunnen beantwoord worden door middel van een staafdiagram of frequentietabel. Bovendien kunnen bovenstaande twee vragen worden samengevoegd in een kruistabel.

27. Waar denkt u aan bij een woonservicegebied?

.....

Verantwoording:

Met betrekking tot de zorg en servicebehoefte kan het belangrijk zijn voor de opdrachtgever om te weten wat woonservicegebieden zijn.

Analyse:

Deze vraag wordt geanalyseerd door veelvoorkomende vragen te bedenken en deze in een staafdiagram te zetten. Bovendien kunnen bovenstaande twee vragen worden samengevoegd in een kruistabel.

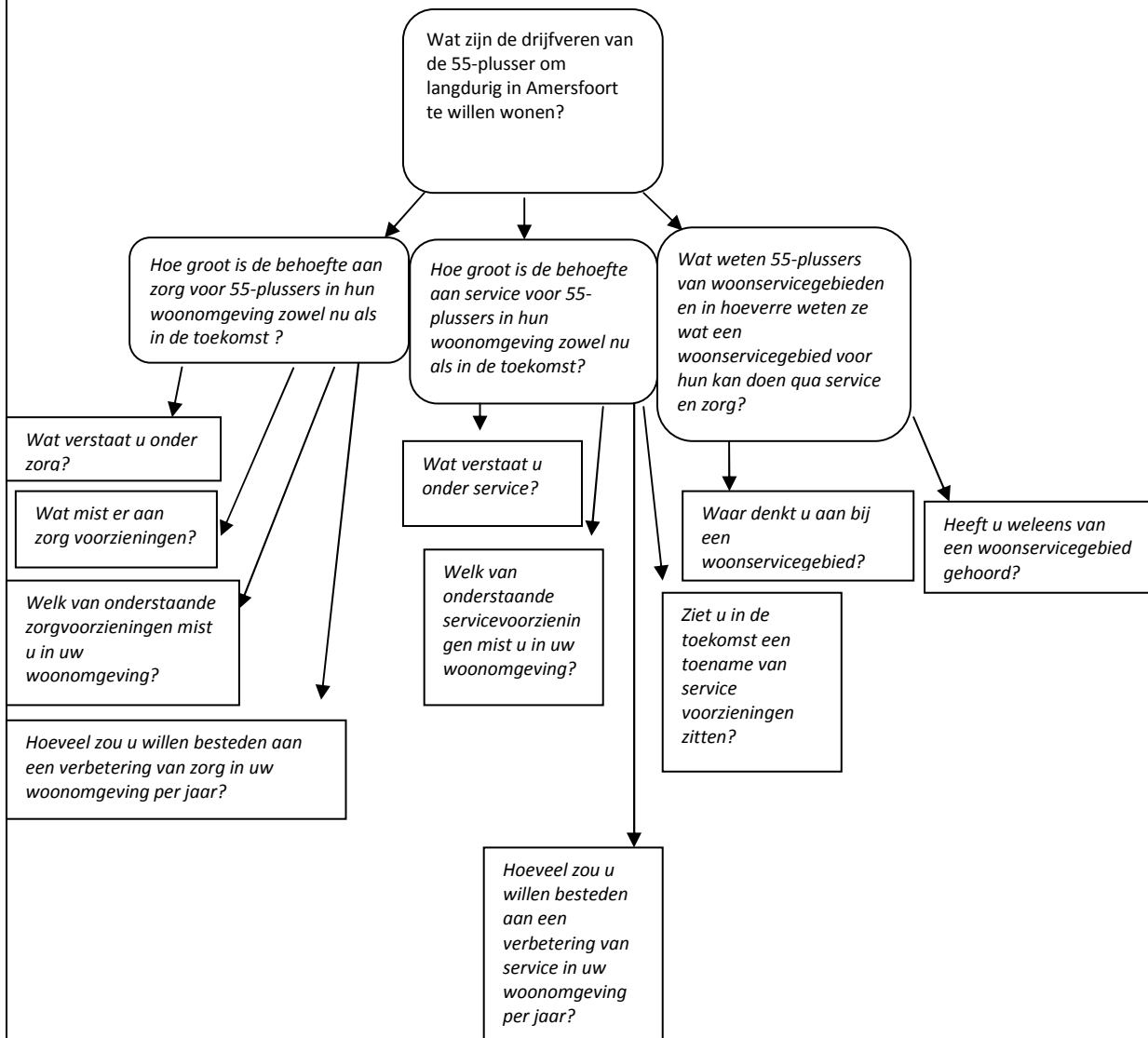
28. *Het invullen van deze enquête heb ik ervaren als.....*

Verantwoording:

Spreekt voor zich. Ter verbetering van volgend onderzoek.

Boomdiagram

Conclusie en advies

Conclusies

Een echte conclusie kan niet gegeven worden omdat er geen concrete resultaten van respondenten zijn. Het uiteindelijke resultaat is de enquête zelf. Wel kan geconcludeerd worden dat de topics in de enquête vooral terugkomen in de bronnen en de gesprekken met de opdrachtgevers. Daaruit is naar voren gekomen dat de topics *service, zorg* en *woonservicegebieden* voortvloeiden uit de gesprekken met de opdrachtgever. Daarnaast zijn de topics *zelfstandig wonen, woonomgevingen*, en delen van *persoonlijk* vooral voortgevloeid uit deskresearch. Het overige gedeelte van *persoonlijk* zijn algemene vragen.

Daarnaast is er een drietal boeken gebruikt die hielpen bij het opstellen van een vragenlijst. Zodoende kan er geconcludeerd worden dat de ontwikkeling van de enquête door meerdere invloeden tot stand is gekomen en daarom heel breed opgezet is.

Adviezen

Er wordt geadviseerd dat voor vervolgonderzoek deze enquête daadwerkelijk afgenomen wordt onder de respondenten zoals gesteld in het Plan van Aanpak. Daarbij zijn de analyse-adviezen nuttig bij het invoeren van de resultaten in bijvoorbeeld SPSS. Tenslotte kunnen de analyse-adviezen als basis dienen voor een analyseschema.

Bijlage 1 Omschrijving verschillende gemeenten van een woonservicegebied

Om tot een beter beeld van een woonservicegebied te komen zijn de definities van de eerder vermelde gemeenten Utrecht en Alphen a/d de Rijn en Veldhoven samen met een extra omschrijving van de gemeente Nieuwegein vergeleken met vier andere definities van vier andere gemeenten. De eerste vier definities stellen in hun omschrijving van een woonservicegebied dat een woonservicegebied voor iedereen geldt, terwijl de andere vier juist stellen dat de doelgroep ouderen en mensen met een lichamelijke beperking zijn.

Woonservicezone voor iedereen:

1. Gemeente Utrecht:

Een woonservicegebied is een levensloopbestendige wijk waarin de bevordering van de zelfredzaamheid van de burger centraal staat. De zone biedt wonen, zorg en servicevoorzieningen voor alle inwoners van de wijk. Daarnaast is er een wijkcoördinatiepunt waar vraag en aanbod, advies en informatie gebundeld worden. Ook speciale loop- en fietsroutes kunnen onderdeel zijn van een woonservicegebied, zodat bijvoorbeeld slechtzienden, een oudere met rollator of een moeder met kinderwagen eenvoudig door de wijk kan lopen.

Daarbij is de inrichting van de zone op basis van de wensen en karakteristieken van de inwoners van de wijk. Zo wordt er een eigen invulling aan elk woonservicegebied gegeven. Het doel van het woonservicegebied is blijven wonen in je vertrouwde omgeving, ook als je te maken krijgt met lichamelijke of geestelijke beperkingen. De zone is ten dienste van de complete wijk en maakt dus geen onderscheid: Autochtoon en allochtoon, ziek en gezond, jong en oud, afhankelijk en zelfstandig met en zonder handicap. jong en oud, allochtoon en autochtoon, gezond en ziek, rijk en arm, zelfstandig en afhankelijk. (Gemeente Veldhoven 2008c) (Gemeente Utrecht, 2010)

2. Gemeente Alphen a/d Rijn:

Een woonservicegebied is een wijk of een (geografisch) deel binnen een wijk of een dorpskern, waar iedereen, ongeacht zijn of haar gezondheidskenmerken en/of leeftijd, comfortabel kan wonen en leven. Dit kan bereikt worden door het afstemmen van wonen, zorg, welzijn en andere voorzieningen. Verder zijn de woningen en voorzieningen goed bereikbaar. Daarbij zijn toegankelijkheid en veiligheid van groot belang. (Gemeente Veldhoven, 2008) (Wienbelt & van Hersch, gemeente Alphen a/d Rijn, 2004)

3. Gemeente Veldhoven (ontwikkeld door de omschrijvingen van de twee bovenstaande gemeenten te gebruiken):

Een woonservicegebied is een geografisch afgebakend gebied, waar iedereen ongeacht beperkingen of toekomstige beperkingen, zo lang mogelijk zelfstandig in een (bij voorkeur) aangepaste woning kan blijven wonen Als blijkt dat zoiets niet meer mogelijk is, dan kunnen mensen in de zone blijven wonen in bijvoorbeeld een voorziening waar wonen en zorg gecombineerd is. Daarnaast zijn in een woonservicegebied voldoende welzijnsactiviteiten voor iedereen en is de openbare ruimte tevens in een woonservicegebied zonder obstakels. Hierdoor zijn voor woningen en voorzieningen voor iedereen eenvoudig bereikbaar. (Gemeente Veldhoven, 2008b)

4. Gemeente Nieuwegein

Een woonservicegebied is een wijk waar de voorzieningen in de zone afgestemd zijn op de vragen en karakters van de inwoners. Dat zijn vooral voorzieningen die gericht zijn op wonen, welzijn en zorg.

Het doel van woonservicegebieden is dat alle inwoners prettig kunnen wonen in hun wijk ongeacht economische situatie, beperkingen en leeftijd. Daarvoor neemt de gemeente in samenwerking met maatschappelijke partners maatregelen om dit te realiseren. Deze maatregelen zijn gericht op de zelfredzaamheid en zelfstandigheid van de bewoners. Daarnaast hebben inwoners die zich goed kunnen redden voldoende voorzieningen om prettig in de wijk te wonen. (Gemeente Nieuwegein, 2010)

Woonservicegebied voor ouderen en/of mensen met een lichamelijke beperking

1. Gemeente Nijmegen:

Een woonservicegebied is een woord voor de visie van de gemeente op het wonen voor ouderen en mensen met een functiebeperking. Daarbij is het uitgangspunt dat mensen zo veel en zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen. (Gemeente Nijmegen, 2010)

2. Gemeente Middelburg:

Het woonservicegebied is een wijk of een deel van de wijk met allerlei soorten woningen plus een of meerdere wooncomplexen met zorgwoningen. In een wooncomplex wonen dan ouderen en/of gehandicapten die zorg nodig hebben. Centraal in het woonservicegebied staan wonen, zorg, welzijn en diensten. (Gemeente Middelburg, 2010)

3. Gemeente Rijswijk:

In 'woonservicezoneworden de openbare ruimte, de woningen en de voorzieningen en de openbare ruimte afgestemd op zorgvragende bewoners. Door gebieden tot woonservicegebied te bestempelen kan er een bepaalde ontwikkeling gestimuleerd worden. (Gemeente Rijswijk, 2010)

4. Gemeente Rotterdam:

Een woonservicegebied is een wijk of buurt, waarin specifieke doelgroepen (onderstaande uitleg) zo zelfstandig mogelijk kunnen wonen. In een woonservicegebied zijn optimale condities geschapen voor wonen met zorg en welzijn. Nou staat in de definitie van de gemeente Rotterdam de term 'specifieke doelgroep'. Het is dan begrijpelijk dat ze als 'specifieke doelgroep' wellicht jonge gezinnen hebben, ware het niet dat naast deze omschrijving de volgende foto staat. (Gemeente Rotterdam, 2010)

Bijlage 2 Omschrijving woonservicegebieden andere instanties

Woonservicegebied voor iedereen:

1. Companen (advies en onderzoeksbureau op het gebied van wonen):

Woonservicegebieden zijn wijken waarbinnen zorg- en welzijnsactiviteiten en zorgwoningen geplaatst worden ten behoeve van ouderen, mensen met een beperking en psychiatrische patiënten. Het gaat echter om wijken die voor iedereen zijn, waar het aangenaam wonen en leven is zonder dat er behoefte aan zorg voor die mensen is. Een ander woord voor woonservicegebieden zijn dan ook servicewijken. (Companen, 2010)

2. Provincie Gelderland:

Een woonservicegebied is een gewone woonwijk, waar meerdere generaties naast elkaar kunnen wonen. Zo zijn er in deze wijk zelfstandige woningen maar is er ook aangepaste huisvesting voor mensen met een functiebeperking. Daarnaast zijn er voorzieningen binnen handbereik en moet de woonomgeving geschikt en veilig zijn voor alle leeftijden. De zorg- en welzijnsvoorzieningen zijn toegankelijk gemaakt waardoor ze op elk moment oproepbaar zijn. (Provincie Gelderland, 2010)

3. Duwgroep Leusden:

Een woonservicegebied is een buurt, wijk en/of dorp waarin de condities voor wonen, welzijn en zorg zijn geoptimaliseerd. Het is een woongebied waarin de zorg beslist niet domineert maar waar er wel een integrale zorg- en dienstverlening is, die ook aan huis geleverd kan worden. Daarnaast heeft een woonservicegebied ook voorzieningen voor alle leeftijden. (Duwgroep Leusden, 2009)

Woonservicegebied voor ouderen en/of mensen met een lichamelijke beperking

1. Regelhulp.nl

Een woonservicegebied wordt ook wel woonzorgzone, aanleunen op afstand, servicezone of zorgbuurt genoemd. Een woonservicegebied is een gebied waarin dag- en nacht zorg verkrijgbaar is. Hierdoor kan iemand langer zelfstandig in een woning blijven wonen. Dit geldt voor mensen met bijvoorbeeld dementie, een beperking, psychiatrische problemen en ouderen. (Regelhulp, 2010)

Bijlage 3 Checklist woonservicegebied gemeente Veldhoven

1) Levensloopbestendige woningen voor zelfstandig wonende aanwezig? (nultredenwoningen,
2) Woon-zorgcomplex voor zelfstandige wonende aanwezig? (verzorgd wonen)
3) Kleinschalige woonvormen voor mensen die (intensieve) zorg nodig hebben aanwezig? (beschermd wonen³)
4) Looproutes zonder obstakels met rustpunten (bankjes) en goede op en afritten naar de straat aanwezig?
5) Veilige oversteekplaatsen aanwezig?
6) Gehandicaptenparkeerplaatsen aanwezig?
7) Toegankelijke haltes voor openbaar vervoer aanwezig?
8) Winkelaanbod voor dagelijkse levensbehoeften aanwezig?
9) Bank, postagentschap aanwezig?
10) Pinautomaat aanwezig?
11) Brievenbus aanwezig?
12) Ontmoetingsmogelijkheden in een welzijnsaccommodatie aanwezig? (wijkaccommodatie, sportaccommodatie, verenigingsgebouw, jongerencentrum, kerk, horeca)
13) Schoolgebouw, Brede school aanwezig?
14) Kinderopvangvoorziening aanwezig? (peuterspeelzaal en/of kinderdagverblijf)
15) Maaltijdvoorziening aanwezig? (bezorging van maaltijden of maaltijd gebruik op een eetpunt?)
16) Preventie, activering en ondersteuning aanwezig? Bijvoorbeeld bewegingscursussen voor ouderen
17) Verenigings, sport- en buurtactiviteiten aanwezig? (ook voor mensen met een functiebeperking)
18) Informatievoorziening aanwezig? (informatiepunt, wijkblad, internet)
19) (Wijk)teams voor vroegsignalering⁴ aanwezig?
20) Eerstelijns gezondheidscentrum aanwezig?
21) Inbedding van aanpalende functies in het gezondheidscentrum aanwezig?
22) Dagopvang, dagbesteding aanwezig?

(Gemeente Veldhoven 2008c)

³ Een woonvorm waarbij een kleine groep mensen, die intensieve zorg en ondersteuning nodig hebben, met elkaar in een groepswoning wonen waardoor het voor hen mogelijk is een zo normaal mogelijk leven te leiden. (Van den Beld & Van Zalk, 2010b)

⁴ Tijdig signaleren en onderkennen van problemen waardoor er zo vroeg mogelijk ingegrepen kan worden. (Thesaurus zorg en welzijn, 2009)

Bronnenlijst

- Brinkman, J. (2000). De vragenlijst. Groningen: Wolters-Noordhoff
- Belastingdienst (2010) Huurtoeslag 2010: wie, wat en wanneer. Gevonden 8 oktober 2010, op www.toeslagen.nl
- Baarda, D.B. & de Goede, M.P.M. & Kalmijn, M. (2007) Basisboek enquêteren. Handleiding voor het maken van een vragenlijst en het voorbereiden en afnemen van enquêtes. Groningen/Houten: Wolters-Noordhoff
- CBS (2009). Kerncijfers van de bevolkingsprognose, 2008-2050. Gevonden op 15 september, 2010, op <http://statline.cbs.nl>
- CBS (2009). Bevolking; geslacht, leeftijd, burgerlijke staat en regio, 1 januari. Gevonden op 30 september, 2010, op <http://statline.cbs.nl>
- CBS (2010). Gemiddeld inkomen; particuliere huishoudens naar diverse kenmerken, Gevonden 14 november, 2010 op <http://statline.cbs.nl>
- Companen (2010). Woonservicegebied, woonservicezone, woonzorgzone en servicewijk. Gevonden 13 september, 2010, op www.companen.nl
- Dijkstra, W. & Smit, J (1999). Onderzoek met vragenlijsten. Een praktische handleiding. Amsterdam: VU uitgeverij
- Duwgroep Leusden (2009). Wat is een woonservicezone. Gevonden op 22 september, 2010 op <http://www.duwgroep.nl/>
- Gemeente Amsterdam (2010). Amsterdam gaat door met woonservicegebieden. Gevonden op 15 september, 2010, op www.wonzorgdienstverlening.amsterdam.nl
- Gemeente Middelburg (2010). Woonservicezones in een notendop. Gevonden 14 september, 2010, op <http://www.middelburg.nl/>
- Gemeente Nieuwegein (2010). Woonservicezones. Gevonden 14 september, 2010, op <http://www.nieuwegein.nl/>
- Gemeente Nijmegen (2007). Woonservicegebieden in Nijmegen. Gevonden 14 september, 2010, op <http://www2.nijmegen.nl/>
- Gemeente Rijswijk (2010). Woonservicezones verzorgd wonen. Gevonden 14 september, 2010, op <http://www.rijswijk.nl/>

- Gemeente Rotterdam (2010). Presentatielijn woonservicegebieden. Gevonden 14 september, 2010, op <http://woonservicegebieden.carenza.nl/>
- Gemeente Utrecht (2010). Veilig en goed wonen! Gevonden 10 september, 2010, op <http://www.utrecht.nl/>
- Gemeente Veldhoven (2008ac). Woonservicezones in Veldhoven: Gebiedsgericht ontwikkelen van randvoorwaarden en faciliteiten voor een zelfstandig bestaan in de eigen woonomgeving. Gevonden 10 september, 2010, op <http://www.veldhoven.nl/>
- Gemeente Veldhoven (2008b). Ingevulde checklist per woonservicezone. Gevonden op 10 september, 2010, op <http://www.veldhoven.nl/>
- Huis en Tuin (2007). Woon- en zorgvoorzieningen. Gevonden op 15 november 2010, op <http://huis-en-tuin.infonu.nl/>
- Journalinks (2010). Bereken de steekproefgrootte. Gevonden 30 september 2010 op www.journalinks.be
- Kei kenniscentrum stedelijke vernieuwing (2009). Wat is een woonzorgzone? Gevonden 15 september, 2010, op <http://www.kei-centrum.nl/>
- Linders, L. & Meijer, A. (2005). Vermaatschappelijking en woonservicezones. Gevonden op 15 september, 2010, op <http://www.lilianlinders.nl/>
- Ministerie van VWS (2005). Nota ouderenbeleid. Gevonden 6 oktober 2010, via Eugene Zaaijer
- Provincie Gelderland (2010). Woonservicegebied. Gevonden 22 september, 2010 op http://www.beterwonen-loenen.nl/wonen_welzijn_en_zorg/
- Raosoft. Inc (2010). Bereken de steekproefgrootte. Gevonden op 23 september, 2010, op www.journalinks.be/
- Redactie Joop (2009). CDA in integratiedebat: leerplicht uitbreiden naar ouders. Gevonden 22 september, 2010 op <http://www.ioop.nl/>
- Regelhulp.nl (2010) Woonservicegebied/woonzorgzone. Gevonden 22 september 2010 op <https://www.regelhulp.nl/overzicht/woonzorgzone/>
- SCP (2008). Grijswaarden – monitor ouderenbeleid. Gevonden 5 oktober 2010, via Eugene Zaaijer

- Stouten, P. (2000). Nieuw stedelijke woonvormen, Delft: TU Delft
- Stichting Zorg- en dienstverlening (2010). Servicevoorzieningen. Gevonden 15 november, 2010 op www.szd94.nl
- Thema commissie ouderenbeleid (2005) Lang zullen we leven. Gevonden 6 oktober 2010 via Eugene Zaaijer
- Thesaurus zorg en welzijn (2010). Vroegtijdige signalering. Gevonden op 16 september, 2010, op <http://www.thesauruszorgenwelzijn.nl/vroegtijdigesignalering.htm>
- Van den Beld, H.K. & Van Zalk, D. (2010ab). Essenties voor samenwerking in wonen en zorg. Realiseer meer en beter woonzorgvastgoed. Houten: Bohn Stafleu van Loghum
- Van der Heijden, J. (2005). Gevonden 13 september, 2010, op www.books.google.nl
- Vegter, M (2006). Vergrijzing: corporaties een zorg? Gevonden 30 september, 2010, op www.kei-centrum.nl
- Vilans KCO, (2010). De vraag naar wonen in een seniorenstad. Gevonden op 29 september, 2010, via Eugene Zaaijer
- VROM (2006). Ouderen onder één dak. Gevonden 29 september, 2010, via Eugene Zaaijer
- Waarde, H. & Wijnties, M. (2007). De toekomst van kleinschalig wonen voor mensen met dementie. Utrecht: Alzheimer Nederland/Aedes-Actiz Kenniscentrum Wonen-Zorg.
- Wienbelt B. & Van Wersch H. , Gemeente Alphen a/d Rijn (2004) Persbericht nr.81: Woonservicezone. Gevonden 10 september, 2010, op <http://www.alphenoke.nl/>